

EMPORIUM

PUBLICACIÓ QUINZENAL

Surt els dies 15 i 30 de cada mes

Número 3

EMPORIUM

→ PUBLICACIÓ QUINZENAL

Surt els dies 15 i 30 de cada mes

Tots els treballs se publi-
quen baix la responsa-
bilitat de llurs autors.

Redacció i Administració: St. SEBASTIÀ, 29

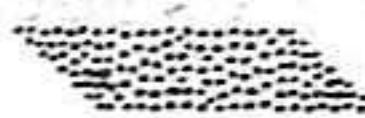
No s tornen els originals

LLISTA DE COL-LABORADORS

Gabriel Alomar — Salvador Albert — Josep Baró
Joaquim Bonet — Enric Bosc i Viola — Maria G. Bassa i Rocas — Josep Barceló
Raimon Casellas—Joan B. Camós—Victor Catalá—Joaquim Cusi Fortunet—Pompeu Creuet
F. Carreras i Padrós—Pere Colomer—L. Escardot - Jeroni Estrany—J. Ferrer i Mascort
Josep M.ª Folc i Torres—Ignasi Iglesias—Joan Linares i Delhom—Joan Llongueras
J. Massó i Torrents — Joan Maragall — Lluís Millet — Francesc Marull
Antón Masferrer — Lluís Matas i Carré — Ricard Martin Marti
Trinitat Monegal—Felip Palma—E. Paz i Marcalló - Felip Pedrell
Josep Palahi—J. Pin i Soler—Vicens Piera Francisco Pi i Pi
J. Pous i Pagés—F. Presas i Suarez—F. Pujulá i Vallés
Joaquim Ruira — Jaume Rosic — Martí Roger i Crosa
Miquel Roger i Crosa—Josep Roig Ruiz - E. Tintorer
F. de P. Vasquez — Joan Vergés i Barris
Arthur Vinardell i Roig

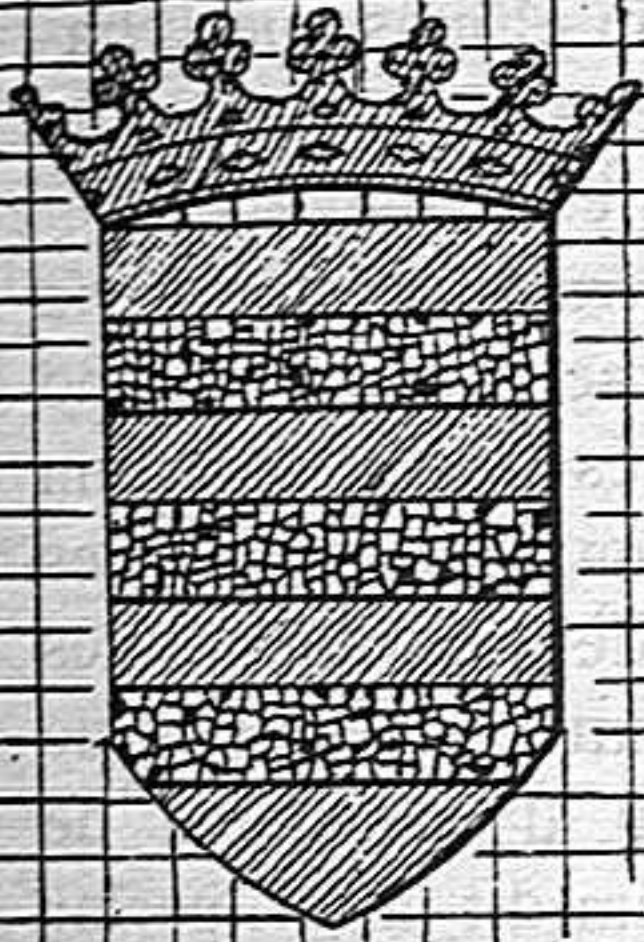
PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Mig any, 3 pessetes

Pagos a la bestreta

Palafrugell 30 Agost de 1905

EMPORIUM

PUBLICACIÓ QUINZENAL

SUMARI: *Conseqüències de raça*, per Jaume Rosic.—*Els meus llibres*, per Felip Palma.—*Mortblond i Sorbeila*, per Joan Llongueras.—*Un encant de coral*, per Francisco Pi i Pi.—*A la memòria d' En Joaquim Sitjar i Bulcegura*, per Artur Vinardell Roig.—*Quietut*, per Antón Masferrer.—*La esclava d' Ali Babau*, per † Emili Vilanova.—*La pera de plata*, per Miquel Roger i Crosa.—*Noves.*—Folletí: *Brand*, per Enric Ibsen, plec II de la traducció Catalana.

Conseqüències de raça

II

Posats en el punt de mira de cercar, com en l' anterior treball nostre, la raó de que estiguem mancats de crisis agraria en nostra Patria, quan a l' Andalusia en pateixen, trovem necessari parlar del contracte de terratge i del de rabassa morta, punt armònic intermig entre la enfiteusis i la masoveria, pera formar el quadro jurídic català complert, sociològicament parlant, doncs si bé tenen les quatre institucions naturalesa jurídica ben diferents s' uneixen en un tot perquè procuren fer cultiva, encara mes, milloren la terra catalana, i consegüeixen el benestar de l' obrer del camp.

Si a l' obrer terrassà, en la enfiteusis, el vejerem convertir-se en propietari, mercés al seu esforç personal, per l' us cedit de la finca donada en establiment, en el terratge el veiem conrear un terrer, am permanencia, per l' espai de 20 anys, o més, mitjansant el pago de una pensió desde 'l quint any enllà, doncs els cinc primers els té lliures com a pago del mi-

llorament del cultiu de la terra donada en terratge, fi que 's conseguia com en el cens que també té per condició essencial *millorar i no en manera alguna deteriorar* la finca.

De modo que en el terratge no s fa l terratger propietari com en aquell, son esforç devia quedar compensat en els 20 anys o més segons els pactes, que conservava la finca, perquè passats aquells, devia tornar-los a l' amo.

Succeia 'l mateix qu' en la rabassa morta perquè també en aquesta el rebassaire, que devia plantar de vinya o be d' olivar el terreno cedit i pagar el cànnon o pensió estatuida, (gaire be sempre en part alicuota dels fruits) conservava tan sols l' us de la finca fins que morien la major part dels ceps u oliveres o per el transcurs de 50 anys; son dret es essencialment temporal, lo qual fa no tan recomenables sociològicament ni a la rabassa morta ni al terratge com al contracte d' establiment que a la fi l fa amo complert de la terra que millorarà. Mes hi ha que reconeixer am tot i llur temporalitat i aquella condició, que es la situació creada per aquets contractes, de

origen genuïnament catalá, creats per nostra costúm, que la del senzill arrendament, en mal hora massa estés avui en dia per certes corrents estremadament individualistes, puig la major permanencia del terrassá en el troç fa que tinga mes interés en el trevall, al mateix temps que l'amo s'associa am l'obrer pera sufrir les contingencies de la cullita de les que n patien per un igual, o millor en patia menys el terrassá, que en l'arrendament de invariable cánon per natural.

En aquet contracte dos movils egoistes desconeguts en les dugues institucions de que parlem mouen a l'amo a treure nel major preu possible arrendament i a l'arrendatari el major suc possible de las terres, lo que porta com a conseqüencia, a mes de l'agror de relacions entre'ls dos, que aquell al finir l'arrendament trobi terra dissipada de tot i l'trevallador hagi de trobar-se lligat, al provar un cultiu de duració, per la por d'esser tret de la terra.

Donará encara mes interés en el cultiu de la terra donada a la rabassa morta o a terratge, el dret de poguer trasmetre per causa de successió i fins per venda o altre medi, a sos fills o a estranys el domini del terratge i rabassaire, de manera qu' a l'entorn d'ella se moria l'interés d'una o dugues generacions.

El mal ha estat en que s'hagi dificultat la acció social de la rabassa morta al sobrevenir la filoxera, la que portá 'l terme del contracte per una causa no prevista, resultant-ne gastos fets per el rebassaire que no podien veure-o compensats en perjudici del mateix amo, en últim terme, que veia termenat un conreu que li portava beneficis. Dificulta l'arreglo de dita qüestió l'egoisme de l'Estat que seguía cobrant injustament les contribucions, la major part de les vegades a càrrec del rebassaire, es cert que s'convingueren amo i rebassaire a replantar altra vegada pero aixó porta un cert recel per l'institució lo que amoínará son desentrotllo am tot haver sigut adoptada per legislador espanyol entrant a formar part del Códex civil.

De la mateixa manera que 'ls menestrals catalans tenen la situació social indubtablement mellor que 'ls senzills obrers del camp a Catalunya casi desconeguts a les institucions estudiades, la tenen també encara mellor, els

masovers degut a la institució que ls dona l nom. Tan es aixís que mes d'un cop s'ha vist masover que no tan sols s'ha fet prestamista de l'amo sinó que quan el mas que l'habia vist naixer s'hagut de vendrers, ell: l'ha comprat am diners no pas enmatllevats.

I es que encara que l contracte de masoveria siga per naturalesa de duració indefinida pod acabar al cap d'un any, s' es fet per la costúm de llarga duració, restant en una masia varies generacions, una després de l'altra am totes les ventatges que porta l'interés resultant de la permanencia en el cultiu d'una terra de manera que tot quan havém dit ja al parlar de la rabassa morta i terratge comparant-les am l'arrendament, hi cap aqui perfectament sense descuidar la cuasi-societat entre propietari i masover en sufrir les perdues. Pro la masoveria presenta altres caràcters que la fan recomanable i la millor institució per conseguir la bona explotació del terrer i per el bé del treballador del camp i son a mes de procurar casa al terrassá, en lo que sols se diferencia de l'aparceria, els de armonisar perfectament els factors de una explotació agrícola, puig l'amo dona la terra, el terrassá el treball i la maquinaria, bestiar i altres factors que representen el capital o l'amo sol o a mitjes ell i masover, sent lo primer lo mes corrent. Per aixó no es gens estrany veure com terrassans sense cap mena de capital, pelats de butxaca, mes am molta honradesa al cor i forsa inteligencia s'hagin fet am la ajuda del propietari, en relatiu poc temps, amos de lo necessari pera manejar cualsevol masoveria.

Per sort es sols condició natural del contracte (per lo tan cambiabile a voluntat de les parts) el que la direcció dels cultius siga a càrrec dels masovers perque sinó seria de criticar la masoveria, avui que s proposa com a ideal el que ls amos se cuidin mes de ses terres i son allunyament de les petites poblacions se considera com una plaga social.

Per acabar volem proguntarvos: treurán els andaluços, els mateixos castellans, ensenyances dels fets, de la crisis esdevinguda? Estém segurs que nó, perqué es mal de raça la indolencia i ls mals dels pobles dificilment se curen: son mals hereditaris; vol a dir que ls

meiges de capsalera poca cosa valen pro encara es pitjor que 'l malalt no vol remeys segurs i sinó podria dir-ho Jovellanos que, en sa Lley agraria, donava medi pera aminorar dit mal, acudint al cens reservatiu sinó de tan bons resultats com l' enfiteutic de certa virtut, contant am la bondat dels propietaris, i no l' escoltaren.

JAUME ROSIC.

Els meus llibres

De tantes i tantes vegades, com he arribat a dir a la gent «que jo estant sol, mai a la vida m' havia avorrit, i entre mig de gent, gaire bé sempre», ni una persona tant solament, ha deixat de donar-me la raó, i d' estar conforme am la meva opinió i manera de sentir.

¿Era perque la frase era filosófica, bonica, i trobaven que vestia? ¿Era per no entrar en una fonda polémica, que l cervell buid de més de quatre no capia; o be trobaven que tenia d' esser aixís, donada la diferencia de temperament, de gustos, i la manera que cadascú té de veure les coses?

Perqué boi donant-me la raó, tot-homentia; i mentien perque malgrat lo ja exposat, tot ser humá, te vera necessitat, de congriar-se al seu entorn, una societat, aon vanitós puga ser escoltat, desenrotllar-hi la seva elocuencia, escampar-hi el suc de cervell, i reflectir-hi, com un dels principals astres.

Doncs bé, al donar-me la raó mentien, i mentia també jo, encara qu' ho digués, amb un gran convenciment i grossa dosis de bona fé.

Perqué malgrat la meva arrelada deria, de solitud i isolament, també la cerco la companyia, la vull a l' entorn meu, i no puc passar-men. Pero no per vanitat, ni per lluir-m'hi puig no fora escoltat, sino per apendre i fruit de la llur ensenyança.

Aquesta companyia, sont els meus llibres. Tots aquells sers llegendaris, d' epoques més o menys llunyanes, i d' enguany, reclusos dintre aquells fulls, prenen vida, passatjerra es cert, pero vida a la fi real i positiva, un cop á les meues mans.

Cada un d'ells, sense la traidoria i mesquinesa del ser real, no amaga com aquest els seus sentiments, ni ls revesteix i disfressa de formes aparatoses, sinó que m parlen un llentguatje clar, ver i comprensible.

Els llibres no amaguen mai, ni el bé ni el mal. A mi sempre em desperten del somni

ensopit i migrat en qu' estic ficat, fent brollar dins mon cervell noves deus d' idees, a l' unitat de las seves enlairades.

Encara que crudels per una banda, ensenyen nua la veritat de les coses humanes, arrapant-nos dins del cor la llagasta del dubte; compassius per l' altre am maximes i bons exemples, ens proben fins a quin punt podem triomfar, d' aquesta aresta traidora.

Tots els camins ens obren, segons els nostres desitjos. Desde Voltaire a Balmes, ¡quants ne tenim per triar!

Quan atuit, i aclaparat per la càrrega feixuga, que m tira demunt les espatlles, el lligam de familia i les exigencies del mon, entro a la meva cambra, sol, ben sol, per esbargirme, ¡quina serenor d' esperit, quina frisança de plaer recóndit se m'escampa tot seguit per les venes, al contemplar aquell estol de llibres, al voltant d' ella, sotmesos tots á mercé meva.

I allavors, com se m imposen! Com deixo tot seguit d' esser jo, el ser que s' arrossega mesquinament arran de terra, com cuca de llum apagada, per enlairar-me fins al llur nivell!

Cuantes voltes un pensament, una máxima tant sols, d' un gran home. ha desvetllat a l' humanitat, donat-li l' idea, l' entussiasme i fins les forces per realisar actes de cultura i avenç, bon exemple i encoratjament pel pervindre.

¿I després d' una malaltia? ¿No heu capit, no heu saborejat mai, l' encís que vos sohta, el veure ls quiets al entorn vostre, ventllantvos les nits de febre i d' insomni, esperant no mes que ls hi allargueu la má, per donar-se com dona enamorada de plé altre cop a vosaltres; fentvos sentir novament i com sempre, tant aviat el calfret de l' horror, com les frisances delitoses de l' alegría, tendresa i sensualitat, no mes que per qué vos esperona el desig d' agafar-los?

Am l' ánima rublerta de goig, no m' en falten de gais, que m'acompanyen en ma alegría; atuit i desenganyat d' altres aconhorten mon esperit defallit i revolt; confiat i creient arrenen més creences, ensenyantme de qui puc valer-me.

Els sont els companys fidels de ma solitud; els que m distreuen, quan l' exesperant avorrimet dintre meu camina junt a mi, apretan-me com anelles de serpent enrontllades a mon cos.

¡Quina mesquinesa ofereix a mos ulls, un rei rodejat de sa cort, al costat d' un intelectual, al mig dels seus volums!

Aquest, ha descifrat l' arcá, posseeix els secrets de lo descobert al mon enter, i pot fer-ho valdre, donant a la ciencia, a l' art, i a

l' industria, nous lloers, i jorns de Gloria; mentres qu' a l' altre, tot-hom s' afanya per enganyar-lo, amagant-li la veritat de lo que li pertocaria saber entre manyagadures hipòcrites, i reverencies ridícules.

I al mig d' aquesta expansió mai estroncada; al mig de aquesta plenitud fantasiosa, que desenfrenadament s' apodera de tots mos sentits; solo preguntar-me molts cops a mi mateix, entre compassiu i tafaner: ¿Com poden viurer tants i tants sers, en él mon, sense agafar un llibre? ¿Com poden envolcallar-se, ficar-se, desapareixi fins i tot; dins de aquesta solitud intel·lectual; que ls deixa xorcs per tot lo que es il·lustració i progrés? Com maten les hores, i que senten dintre seu bo i passant-les tant malgastades?

FELIP PALMA,

MORTBLOND I SORBEILA

Guanyadora de la Flor Natural en els Jocs Florals de la Bisbal, d'enguany.

*Mortblond es tot éll rós com una espiga,
Sorbeila ha esdevingut la seva amiga.
Sorbeila qui té ls ulls tots blaus, tots blaus,
els llavis carmesins i els gestos suaus,
Mortblond es cavaller de gran riquesa.
Sorbeila es una pobra pastoresa
Mortblond te l cor petit com d' un infant.
Sorbeila té en sos ulls mortal encant.
Mortblond viu sempre trist i malaltic,
somriu de tant en tant anyoradic.
i acluca els ulls sota el seu front tant franc
i monta un bell corcer tot blanc, tot blanc.
Sorbeila viu al sol tot el sant dia;
té anyells i més anyells per companyia;
la fruita cull, dels arbres, verdejanta
i corre i riu, i riu i corre i canta.*

*Mortblond la encontra un jorn que ab son corcer
vagava per les prades, venturer;
Sorbeila el guaita amb els seus ulls tots blaus;
Mortblond se sent l' angunia dels esclaus.
Es mira i es remira sa companya,
la veu del color verd de la montanya.
Sorbeila també el mira i entretant,
son llavi l' hi somriu ben incitant.
Mortblond s' hi apropa candorosament.
Sorbeila el besu desfogadament.*

*Pastoren els anyells vora el barranc
i cerca l' aigua clara el corcer blanc.*

*Mortblond va decandint-se poc a poc...
l' hivern el passa a casa prop del foc,*

*i el foc l' hi fá anyorar la seva amiga,
i plora secament, i s' afadiga,
i viu inmòvil, vagament tranquil
com una gran figura de marfil,
i té transports d' ingénuas alegries
pensant qu' han de tornar aquells bons dies.*

*Un jorn, l' antic servent el trová mort.
Sorbeila, en tant prenia el sol a l' hort.*

*Mortblond té sobre el pit les mans plegades.
Sorbeila cull les peres a faldades.*

JOAN LLONGUERAS.

Un encant de coral

(RECORD LLUNYÀ)

Ja s' acaben els dies de l' istiu, de cel esplendorós i mar bonansa, llisa i clara com un mirall. Van arribant les petites embarcacions que mesos há sortiren a coralar a la costa de Murcia, a la de Ceuta, a la francesa de Marsella, fins a Nice. La campanya es acabada.

Patrons i mariners han retornat a ses families, que tingueren ficse en ells son pensament durant l' ausencia.

Recremats pel sol de l' estiuada i els aires de la mar, dels quins porten la flaire, pels carrers de la vila 's veuen els coralers alegrois i expansius, animant-ho tot, rebent de tot-hom la benvinguda.

Dels jardins de la mar en porten riques flors, cullides bracejant ferrenys tot el sant die, movent lluny de la costa la pesanta corallera a grans fondaries, per demunt les roques ont el coral floreix.

Tot just arribats, es parla com ha anat la campanya, del coral que cada patró porta, esperant-se el resultat del encants que hi haurá a no trigar gaire.

Al mitj d' un carrer o en un cantó de placeta, s' acoblen a un' hora convinguda coralers i marxants.

Un grupo de coralers am llur trajo de gent de mar i barrejats amb ells, els marxants, a la menestrala; a terra alterudes caixes de fusta tancades. Poca fressa, no massa tafaners: algú qu' altre que ha tingut noticia de l' hora de l' encant, veins del carrer que s' apropen al rall, atrets per curiositat natural, algú que passa i que s' atura.

Tots hi son: no hi falta cap marxant.

Blanca vela es extesa a terra pels mariners pera tombar-hi el coral. L' espectació creix: s' obren les caixes, deixant veure una mara-

vella de rams entreteixits, pintats amb el viu color de mangra de la pela fresca del coral. Am cuidado els coralers buiden les caixes sobre la vela, formant grosses piles de coral qu'escampa arreu confortants aromes marines.

Els marxants volten la pila, el camp queda per ells. Serios, atents al negoci, comencen per ajupir-se pera examinar millor la mercaderia, i ja am totes dugues mans van destriant i extenent els rams pera veure mes bé els grui-xos, ja escudrinyen de quiscun brot el matiç que ofereix el tall, o si aquest es ben sencer.

Vist i regonegut el coral, els marxants se aparten qualques passes, parlant-se ls que fan companyia i posant preu a la partida. Ja posat preu, s'acosten voltant la pila.

Mentres tant, els coralers agrupant-se, se han parlat també en secret.

Va a començar l'encant, l'interés de l'escena puja, l'emoció es pinta a les cares de tots: marxants i coralers; se fa l'silenci.

El patró, a qui s' deixa isolat prop del coral, comença am veu reposada i ensemps tremolosa: coral va, a lliures i a pessetes. - I tot seguit diu una xifra de pessetes, baixant de unitat en unitat.

A voltes a la primera dita, mes sovint en una de les succesives, de sobte s' sent un *jo!* dit per un marxant, rápit, gutural, que mes que una paraula, sembla un singlot.

El coral queda comprat.

De rams de coral s' es feta ma vila.

FRANCISCO PI I PI.

A la memoria de l'entusiasta, intel·ligent i malaguanyat

catalanista Empordanés

EN JOAQUIM SITJAR I BULCEGURA

ELEGIA

Perdó, perdó, si avui, ardit, despenjo
mon vell llaüt de cordes ja poigoses...
Encar qu' enrogallada
pél temps i pél dolor, ma veu commosa
vol entonar planyivol
a ta memoria un cant... i a tu, que fores.
am ton germá fidel, lo guía i mestre
de tots els catalans de vera raça
qu' en l' Empordá veneren
la santa tradició dels nostres avis
i la viril i hermosa parla catalana.
... Viril i hermosa joh, si! com ella sola,
i tan píra i tan dolça, quan dels llavis

brolla am dictats d' amor, que sa dolcesa
sols a la mel d' Himet es comparable.

Dels méus jo l' aprenqui, i encar me sembla
escoltar de ma mare les rondalles
assentat a sos peus, entre caricies,
en la llar somriguenta i benvolguda
de la cusa pairal..., no lluny d' aquella
en que 'ls téus t' infantáren
per llustre de la terra Empordanesa.

Tú i jo —perdonam que t' esmenti
a tú, que fores gran entre nosaltres,
al costat méu, darrer de l' encontrada—
ja no hi som més en el casal dels pares
que serva inextingibles
els records sempre purs de l' infantesa.
Cansat tú de fer via
al véure entorn la ingratitut dels homes,
sentint llagats els peus, i la cridoria
del vil despit oint-ne,
modest i humil vas preferir tornar-ten,
deixant ample l' espai que ans ocupaves
am ton saber insigne
i que restará buid mentre en la patria
la hermosa llengua maternal ne visca.

Desde allavors, del jorn de ta partida,
ni un sol empordanés queda sens dupte,
ni un catalá aimador de nostres glories,
que am llágrimes senceres
de dol i de anyorança
ta mort no plori i ton alt nom no exalti.

Jo també l' he plorada
joh car amic! cent voltes ton ausencia;
més ¡ai! avui com mai sénto ruixar-ne
de plor amarc mes galtes
al evocar ton nom i ta memoria
lluny de la patria mia
que a estimar m' ensenyares, i on reposen
les cendres de mos avis
prop de les teves, sota l cel puríssim
i esplendent de la terra catalana

Les boires que m rodejen
i l cel de plom que aqui com un suplici
s' estén sobre mon cap, amortallant-lo,
per la llei del contrast ¡ai! me recorden
tot aquell mon de llums i d' armonies,
blavencs espais, celsties i dolçures
que quan nin disfrutava.
bresant-me a impuls de brises joganeres
i l front sentint besar-me
per l' escalfó plaenta i cardorosa
d' un sol que no s pon mai, el de la PATRIA.
I esclau de ma dissort en terra llunya.
al esmentar eixos recorts, que vénen
a oretjar-me subtils i delitosos
com caricies dels méus en nits d' insomnis.

ton nom se m' apareix, com entre ls núvols
un raig de llum serena.

...Llavores, fantasiant-ne,
me transporto a altres temps; d' una volada
traspasso ls Pirineus, que tantes gestes
porten escrites, en llurs cims, dels nostres,
i m deturo a la vila benvolguda
que l vell Daró acaricia am ses besades.
Salut joh, patria! l fill proscrit ve a véure-t,
acull-me...; obra tes portes...
I me sembla tot d' una que segueixo
guiat per ma invisible, aquella vólta
esplendorosa d' arbres que s desplega,
com cinta d' esmeragda, vers la entrada
del poble de mos somnis. ;
veig a l' esquerra l Remei, com sempre
guaita fidel de l' Empordá i sa plana;
travesso el riu que tants records murmura
per mi plens de tendresa,
veig a ma dreta redressar-se indómit
l' enmarletat castell, que un jorn feu náixer
tot d' un cop la rancunia
dins de mon pit que l bè sols cobejava,
i aprop, casi tocant-se, com si fossen
bessons d' un mateix pare,
al costat del castell alzar-s' l' iglesia
magestuosa i altiva, desafiant-ne
l' acció del temps i lo pensar del homes.
Glatint-me l cor penétro dins la vila...;
mos ulls embadalits cerquen l' arcada
esbelta que ressona
de tos passos darrers, encar' playenta.
I allí te trovo encar', fervent apóstol,
predicant incansable.
sens' treva ni repòs, la idea hermosa
d' un gran esdevenir, que tú entreveies,
de germandó esplendent per' Catalunya.
Era ta veu angelical i dolça,
i era de véure-t allavors, pensivol,
semblant a un bardo antic, transfigurar-te,
i am ta parla encisera
fer-nos reviure d' un passat de gloria
les mes ardides gestes
i ls héroes més capdals de nostra patria.
...¿Quí com tú les sabia
les pures tradicions de nostres pares,
les lleis i les costums qu' eczemple fören
de pobles ben regits? ¿Qui nostra Historia
com tú contar poguera
am l' accent, convençut de la sibila
i amb el cant entusiasta del poeta?
¿Qui feu de nostra parla,
lluitant sol contra tots en jorns més tristos,
lo puríssim emblema
d' un pervindre gloriós, ple d' esperances. ?
...Més ¡ai! tot somni fou... Ja no ressona
ta veu sota l' arcada
a on tots de tú apreniem

l' amor sant de les coses de la terra,
tal com un jorn a Grecia s' aplegaven
els deixebles del Mestre
en els jardins ombrivols d' Academus...
Sols resta, immaculada,
per' tots los qui t' amaren, la memoria.
...I jo, que, fantasiant, en mon deliri
volguí reveure-t un instant debades,
fent revifar records de l' infantesa
veig-me de nou l lensat en terra llunya...;
el cel de plom, les boires
de la ciutat immensa m' embolcallen,
i, al pes feixuc de ma dissort, esmento
que tú no éts ja..., que l temps am ma gelada
la neu dels anys comença a apilonar-ne
sobre mon cap que, somniejant, contempla
com foc-follet ta venerada imatge
...¡Oh, car amic del cor! Jo te saludo
per mi i péls méus am l' ànima endolada.
Dorm en pau... i a reveure:
que quan la mort fatal per mi devalle,
vull que mos ossos descansar ¡ai! pugan
en eixa patria mia
que a estimar m' ensenyares, i on reposen
les cendres de mos avis
prop de les teves, sota el cel puríssim
i esplendent de la terra catalana.

ARTUR VINARDELL ROIG.

Quietut

Quan passant pels barris ensopits de la vila, per llurs carrers quietosos, - creuats a intermitències per isolats vianants - escolto l soroll, quasi imperceptible, de llurs estranyes remors, que neixen en diferents punts, anant a fondres totes acoblades a un mateix agonitzant i apagat ressó que m sembla l ronc del poble, que jau defallit, adormit profundament.....

Quant veig l' aclaparament inalterable de la vida i m topo en el meu camí amb homes i dones de cara fadigada i esguart melangiós, d' expressió estulta i resignada, ma pensa furga per esbrinar a priori, els infortunis dels pobres aniquilats, comprenent sempre que son una conseqüència fatalíssima de llur estemordiment i cobardía. Els que sofreixen, els que arrastren una existencia miserable i esclava, son innombrables, son els mes; pululen mendicant continuament an els forts i astuts que han acaparat la vida espléndida an aquesta gent vigorosa e insensible a tot dolor agé, que ja desde 'ls temps primitius ha dominat ininterrompudament; i els anys i els segles, passen, corren, sense desapareixer els flacs esperits, sense venir una sotregada que faci

BRAND

Aquest qu' has anomenat tenia una mare.

EL PAGÈS

Ben fá d'anys qu'aixó va passar. En aquell temps hi havia miracles, avui no n' hi han pas.

BRAND

Retorna a casa teva. Ta vida es el camí de la mort. Tu ignores Deu i Deu t'ignora.

EL PAGÈS

Baja, que n' ets de dur!

EL FILL

(estirant-lo per la manega)

Anem-nos-en!

EL PAGÈS

St. Pro cal qu' ell vinga am nosaltres.

BRAND

Jo?

EL PAGÈS

Sil Si tu t quedes an aquest malehit lloc, se sabrá qu' havém sortit plegats; no hi ha medi de tapar-ho, i jo m veuré embolicat am la justicia. Si tu caus a l'aigua, jo caic a la presó.

BRAND

Patiries per la causa del Senyor.

EL PAGÈS

Que m' importa sa causa ni la teva. Be tinc prous mals-de-cap. Aném, vinal!

BRAND

Adéu!

(se sent un rumor sord i llunyà)

EL FILL (fent un crit)

Una avalanxa!

BRAND

(an el pagés qui l' ha agafat pel coll)

Deixa-m anar!

EL PAGÈS

Nó!

BRAND

Deixa-m anar, te dic!

EL FILL

Vina am nosaltres!

EL PAGÈS

(lluitant amb en Brand)

No, així l diable se m' emporti!

BRAND

(Desembarrassant-se fa caure el pagés sobre la neu)

Pots estar-ne cert que já ho farà un dia
ó altre.

(s' allunya)

EL PAGÈS

Si, capellá.

BRAND

En donaries dos cents?

EL PAGÈS

De bona voluntat sacrificaria casa i bestiar
pera que ella moris en pau.

BRAND

Y ta vida, la sacrificaries?

EL PAGÈS

Que? Ma vida?

BRAND

Que dius?

EL PAGÈS (gratant-se l'orella)

Home tot te mida. Senyor Jesús! Recordat
que tinc muller i fills!

BRAND

Ella t' ha senyalat un terme qu' acaba avui?

EL PAGÈS

Si

BRAND

No tens pas un dia per perdre?

EL PAGÈS

No.

BRAND

Vina, doncs.

EL PAGÈS

No es possible. Recula

BRAND (mirant-lo fixament.)

Escolta-m: be donaries cent escuts per la salut de ta filla?

EL PAGÈS

(fretant-se el bruc sens aixecar-se)

Ail Ail Qu' es groller aquest home.

I d' aixó en diu trevallar pera 'l Senyor.

(S' aixeca cridant)

Ep, capellà!

EL FILL

Sen puja cap a la cima.

EL PAGÈS

Sí, pró encare el distingeixo. (elorida de nou)
Escolta! Te n recordes per quin indret hem perdut el camí?

BRAND (amagat per la boira)

No has de fer-ne res dels crusats, tu sem-
pre segueixes la carretera.

EL PAGÈS

Deu vulga qu' aixó siga cert: al menys
aquest vespre podria escalfar-me a un recó
de la llar. (sen vá vers l' est am son fill)

BRAND

(Reapareix sobre un punt mes enlairat i escoltant en la direcció qu'ells han emprès)

Van a les palpentes pera tornar a casa llur. Ah! miserable esclau! Sí brollés en tú una font de voluntat, si no més te manqués la força, com jo alleugeriria ta marxa. Am quina joia t carregaria al demuut de mes espatlles i t portaria, mal fos romput de fadiga, mal tingué sagnants els peus. Mes que fer per un home qui deixa de voler quan son poder s'atura? (fa algunes passes en davant.) Ah! la vida! la vida! Quin valor hi dona aquest poble. No hi ha cap malaltig que no estiga agafat a la existencia com si la salut del mon i de les ánimes reposés demunt ses miserables espatlles. Se ls pot demanar ofrenes, oh sí! Mes llur vida, llur vida, ah! qu' avars en son! Sembla somriure a un record llunya) Quan jo era criatura, dugues idees me venien sovint i m cargolava de riure a riscos d'esser fuetejat per la vella mestra quan estava de mal humor. Me figurava una xibeca que tingué por de les tenebres, i un peix hidrófobo. Impossible d'allunyar aquests pensaments. Tenien bec i ungles i no deixaven pas la presa. D'a on vé que jo

BRAND

Si l Senyor necessita de ma mort, salut a les fangueres, als torrents, als abims!

EL PAGÉS (baix a son fill)

No! Es un boig, un rematat!

EL FILL (casi plorant)

Pare, anem-nos-en. Ja veus que la pluja augmenta, que l temps esdevé de més a més sombriu.

BRAND

(aturant-se tot de cop i acostant-se al pagés)

Escolta-m, pagés. Tu m'has dit fa poc, que ta filla que viu a la vora del fiord, está morint-se. Ella t' ho ha fet saber, i no se n' anirà pas en pau sense haver-te vist. Es veritat?

EL PAGÉS

Ai! tan cert com Deu me sent!

trontollar la vella societat esmicolant feréstegament la vergonyosa impotència humana.

De tant en tant, sentint-me dominat per un irresistible i pregón desig de persuadir-me qu'an el mon hi ha puresa i sinceritat,--cansat, d'escorcollar infructuosament als homes - dono unes hores de treva a la meua lluita impertorbable i m'allunyo de l'acumulada gentada, encaminant-me a la franca i oberta Natura a admirar llur veritat, despullada de tot artifici i allà m'assadollo de les flaires aromoses, saludables i reconfortants qu'arreu exhala l'incansable i originaria mare. Pujo a les montanyes, als cims mes enlairats, escullint allà on s'oviren mes amples horitzons i s'hi aspira mes óxigen benefactor; del lloc mes alt, guaito enllà, a les fites llunyanes, confoses per la boirosa calitja, i també veig el poble, semicercuít de serralades, a l'ultim límit de l'extensa i fonda comalada, aclofat, ajupit a la clotada mes sumergida, llindant am l'inmens mar blau que l'acaba d'enrotllar, rebent l'escalfor xardorosa del Sol ardent que l'abrusa implacable, furiós i altiu, extraient-li de l'informe i gran munió de cases apilotades, una escuma gris -igual que baves de malalt -qu'enterboleix l'ambient.

L'astre omnipotent i gegantí, la llum, la força motriu de la vida, s'atança magestuosament cap al zénit, fuetejant am llurs raigs igneus, l'enervament immutable de la terra; llur flagellant i despietada irradiació m'apar un enuig concient que li produeix les miseries i debilitats terrenes i foll, esperançat, els tira llur foc ruent, com exortació, creient lograr encendre les ànimes dels sers humans i sacudir-los-hi l cervell, pera que s'adonguin de son estat depriment i despreiable i deixondits s'apressin a aixecar son baix nivell culte, omplint-se d'ardidesa pera destruir lo que ls té anorreats, llensant-se coratjosament indomables, a conquerir la vida digna, rica de goig, d'infinida bellesa.....

La terra sembla qu'estigui encesa; tot el grandióspai vá atapaint-se de sóbtil fumera caldeiant, espessint-se progresivament, tot bull. Aquests moments me fan concebir que del baix somort, inanimat, está per sorgir-ne un clam impetuós i revifador qu'ha d'arrebassar esvaint-la completament, la perdurable feblesa de la vida.

¡Oh Sol imperiós! suprém exemple d'energia, de fortaleza; augmenta ta presió, envia tes flames, ilumina 'ls obtusos decaiguts, redreça la humanitat abúlica.

ANTÓN MASFERRER

La esclava d'Ali-Babau (*)

ORIENTAL

I

Som en terra de moros, terra cálida, ardenta, terra que sembla que 'l sol l' haja pres de cap d'esquila segons envia en ella sos raigs ardents. L'arena s'hi calsina, y los homens s'hi torran; de modo que las castanyeras, si n'hi hagués, no més tindrian qu'heura 'ls fruits y cridar «calentas y grossas.»

Cap moro en aquellas terras es capás de gastar dos quartos per anar á véurer un lleó; allí s'hi crian; y al costat, (es dir un poquet lluny) d'aqueix noble y arrogant animal, qu'es lo rey del bestiar, hi naix també lo mico, 'l pallaso dels animals. En sos inmensos bóscos, hi fan estada las panteras y los tigres; y allí també la graciosa palmera ab sos elegante desinays, creix lleujera y esbelta cautivant ab la elegancia de son brandajador plumero vert, y ab la pródiga abundancia dels seus melosos dátils. Finalment, y pera arrodonir la descripció d'aqueix pais: es la terra de las sangoneras.

Los homens son valents y temeraris; las grans passions y las grans barbaries hi tenen son bressol.

Un moro gelós es terrible; sas venjansas portan cataclisme y rius de sanch. Lo brau lleó es manso com un gosset d'aigües si 'l volen comparar ab un moro engelosit.

Allí hi ha home que si convé anirá sense camisa, y no 's planyerá un llensol per emboliearse 'l cap. Y en conta de *Bazars de prendas hechas*, n'hi ha de donas casadoras; y aixis com nosaltres nos podem estalviar qu'un sastre ens amideixi, allí per altre istil los homens no tenen que fer l'aprenentatge de marits, perquè ja 'stroban las mullers apunt.

II

Ali-Babau es un moro poderós, respectat dels seus vehins y temut de sos esclaus y odaliscas.....

Es un moro petit y gruixut ab tanta amplada com llargaria: podria comparársel ab un truc ó dirse de ell, com d'un cercol, que totas sas distancias son equi distants de lo seu centro. Sas galdas plenas, que la salut pinta ab colors forts, donan enveja al mangre ¡Oh capritxosa naturalesa, que d'estranyes crias en tos ratos de mal humor! ¡Oh humanitat versátil! En Xina aquest home haguera sigut guapo y hauria inspirat amorosas y vehementes passions, quant en sa terra, per estrany, era anomenat en lo pintoresch llenguatge arábe, «lo magatsém del greix.»

Ali-Babau no está tranquil; fa dias que sospita una traició, y un roséch li ennegreix la sanch. Es qu'entre de sas odaliscas n'hi ha una de tan maca, tan gentil y galana, qu'ell la recata y la cela com son més rich tresor, y aquesta precisament es la que tem qu'algun moro li fassi l'aleta.

(*) Conservem la ortografia de l'autor per respecte a sa memoria.

Zaida s' está sentada vora l' aljimez. es una mora tan bonica qu' encisa d' amoís al veurela. Sos cabells negres y ondosos, armonisan ab l' oval y moreno rostro; sos ulls resplandorosos y brillants, fan la rata pinyada encara no guaytan al sol. Sos llabis frescos y carminosos entreoberts ab carinyós sonris, deixan veure unas dents tan menudas y bonicas, qu' han de ser de gust mólt desitxat sas mossegadas.

Zaida está pensativa, y en sa melancólica anyoransa ama sa tristesa perquè li evoca amorosas recordansas. Recostada ab indolencia sobre molls coxins, vaga distreta la brillant mirada en simpática companya de sos pensaments. Sa postura y sa somnolencia li donan tanta hermosura y atractiu tal, que més que vil esclava sembla la filla d' una casa de senyors. Sa vida 's concentra en lo pensament, y son pensament se fixa ab amorosa terquedad en lo moro Majamet. «Ja no 't canto cansonetes moro méu diu Zaida, á l' imatge del moro, que sa fantasia li mantè perenne en lo cor. ¡Las ninetas dels meus ulls n' están tristes porque no 't vehuen; y á mi la tristesa 'm manté, los sospirs me distrahen, y las llágrimas mos ulls arrasan densá qu' estás ausent, ponzellet de mon amor! Y tú Majamet, ¿ahont deus fer goig, que fas mentres Zaida 's consum y en tú pensa' alterat lo pols per la febre y desfallit mon cor per los pesars? Companyeret de los meus ulls, que no sents á Zaida qu' está queixosa de sa tristesa densá que no pct veurert... Solet daurat, tú qu' estás tan alt, digam si 'l veus per aquí fora... ¿no m respons rey de llum?... !Brisas que beseu las rosas, siau compasivas, y portaume en vostres ténues alas misatjes de son amor! Aucellets cantarins que pobleu l' espay; canteuli tendres cansonetas ab vostres bechs melosos; busquéumel, y digauli que sa Sultana 's frisa d' anyoransa y de volguer. Pintadas papallonas que xucleu l' ambrosia dels ramells, beseuli sa boqueta, y que la dolsor del vostre present, siga memoria carinyosa del meu amor. Anen, voleuhi capritxcsas al séu entorn, brisas, aucells y papallonas. Aneuhi totas ab recado méu; enjoyeulo ab tantas caricias ab cants tan fins y dolsors tan delicadas, que son cor tendre 's hányi extassiat en onas de delicias, en gustosíssims recatats dons del méu afecte cast... Sol garrit, tú qu' ets la vida y l'adorno de la terra, tú que mántens las plantas y perfumas las flors y alegras los aucells y ets font de eterna vida, daura ab tos raigs lo ratllat alquicel y la morena cara del moro méu; que si las flors te elevan sos perfums y 'ls aucells te cantan y la terra 't sonriu á ta renaixensa, de mí tindrás ¡oh sol brillant! l'afecte, y aqueixa mora esclava 't saludará sempre com á son senyor.

Y la mora sonriu de ditxa; sos ulls apasionats se tancan peresosos y un bes prolongat, ardent, amorós, es llensat á l'espay com testimoni d'agraiment qu' envia als que ha escómés. Las ilusions la bressan y en llánguida somnolencia s'entrega arroba-

da á pensaments tan purs com carinyosos, ¡Oh! y que bella es desfets 'ls copiosos rissos de sos cabells, tancats sos ulls, deixant véurer per petita escletxa sa negre brillantor; frescos, humits los rojos llabis y envolta ab elegancia entre las sedas de son moruno traje.....

III

Quant mes ensinismada estava en sas galanas memorias, un remor de llunyas trepitjadas torbá 'l silenci, y la mora s' aixecá ab vivesa, apartant las negras onas de sos cabells que li acariciavan sa bella cara, exclamá ab pasió:—Majamet, lo moro méu, ¿es ta majestat la que contemplo, no m' enganyan los meus ulls?

—Sultana de la terra, joya de pedras finas, amoretta del cor méu, so jo, Majamet l' esglay de las panteras, lo rival dels lleons, lo moro de la por, més valent que tothom, y tan prendat de ta hermosura, que audás y coratjós com só, á tú 'm rendeixo, á tú qu' ets més débil qu' una convalescencia; á tos peus me ajach, com s'ajauria un manso cabridet.

—Calla, calla, moro valerós; tant d' amor me ubriaga, tanta humilitat me rendeix... ¡no veus ingrát que no tindré res que darte si tú contrapuntas lo teu amor ab l' amor meu! Ja no puch estimarte més, delicias dels meus ulls, y 'm quedaré grogueta com un ponsém y pansida com un muixarnó si veig que ta voluntat es mes fortá que la meva. ¡Oh! alsat prompte dels meus peus; no tan humil y rendit; alsat ja, fieresa africana. Aixis te vull jo; que hermosura més arrogant la teva. ¡Qu' ets alt y bon mosso! la terra deu patir y esquerdarse condolida baix lo pes de ta planta ferma. ¿No es veritat carinyo meu?...

—Si, sultana; só un moro mólt fiero, quant vaig sol fins á mí mateix me faig pó. Però dígam, tortoreta enamorada, si ab mí fujas, ¿no anyorarás lo luxo que 't rodeja, y aqueixas sedosas glusas, tan recamats velluts, tan costosa argenteria, ni 'ls bons bossins qu' Alí-Babau t' envia?

—¡Jo anyorar lo luxo y los bons bossins! Més garbosa 'm veurás ab un vestit d' indiana de pesseta y quatre, qu' ab aqueixas sedas caras, y més sabrosa 'm será una arengadeta qu' una bona costellata.

¡Bresca de mel! ¡Sultana meva! quant te sento parlar aixis m'entendreixo tant que sembla que me hajan perbullit.

—¡Pinyonet pelat! ¡Dolsor de dátíl! no es tan gustós lo such del coco com lo piu piu cantarí de tas paraulas.

—¡Oh! no ¡Puresa del lliri! tú m' obsequias. Mas espressións son áspres com pedra tosca, qu' un moro valent y batallador, no pot gastar confituras en sas paraulas. Pero mon cor per tú filla de las Huris, es més fluix qu' una esponja y més tou que pa del dia; per tú, per tú sola, invenció de l' hermosura.

—¡Naixensa del amor!!
 —¡Ay!
 —¿Que tens moro meu?
 —Res, tonta, que sospiro.
 —¿D' estimació?
 —No; d'amor únich y firme.
 —¿Y sempre serás aixís, sospirarás sempre?
 —Sí maca, sempre. Dormint, menjant, fins que se m' acabi 'l vent.
 —¿Qu' ets tendre!!
 —Qu' ets tova!!
 —Te tiro un petó ¿vols?
 —Sí; ten compta nó 'm toquis. ¡Ay! ¡quants gustos té! Jo te 'n tiro quatre.

Y los dos amants en lo cim de la seva ditxa, exhalan un expansiu sospir exclamant tots dos á una:
 —¡Axó es estar al mon!!!

IV

Sa felicitat fou prompte interrompuda. Alí-Babau feya rato que 'ls espiava y al veurer lo moro al peu del ajimez, la sanch se li pujá al cap, y 's quedá indecís un rato pensant si 'l mataría sense dir res, ó si l'avisaría de primer. Un instant lutzá ab sa feresa, fins que 's decidí pel últim, y ab veu ronca de ira cridá al moro. Pero Majamet se contenía gracias als prechs de sa estimada, y resolgué no responder y tenir calma.

Alí-Babau sentí bullir sa sanch al veurer lo paper de Senyor Mariano que li feya l'altre, descendí ab pena de son cavall, y fent de sas mans un corn s' acostá al moro y á cau d' orella repetí lo crit ab més coratge. En Majamet se girá ab mentida calma y li digué:—Company, sóu mólt silvestre, més veu tenu d' ase que de persona. Jo crech que m' haveu rebentat l' estadant de la orella ab vostres brams. ¿A qui crideu?

—A tu 't crido.
 —Oh rabia, ¿á mi cridavaho "moro,"? Que us penseu que só algun gos? Ploreu de sentiment, que vos vaig á tréurer de la terra.

—Calla criatura; enfrena eixa llengua, y no augmentis la cólera que 'm rusteix tota la par de dins. Més cert qu' eixa llum de sol, qu' has de morí en las meas mans. Pero esperat, deixa que 'm rebeji primer en la ira que m' inunda qu' ella es tanta que per satisferla haig d'esmicolar ton cos com grava de carretera.

—Está bé Babau; m' ha agradat lo vostre parlament. Feune lo que vulgau de lo méu cos, pero avans,—y Majamet estrenyé las dents ab rabia com un sabater quant lo nyinyol se li encalla.

—Vos vull espatllar la maquineta de la respiració. Alí-Babau, sóu moro y sóu gelós, aixó vos abona; pero tenui una esclava á qui jo estimo, y cada amenassa vostra no fa mes que englatir ma venjansa. No sóu mort perque respecto vostres anys, y perque veig que sóu un moro de pa-riure.

—¡Moro de pa-riure jo!! Gran Profeta, tal injuria

no la colu. ¡Ay xeval! fuig, que si jo mateix no m' aguantés, ja haurias viscut prou.

—No en faig cas de vos. Si, sóu un moro de pantomima: l' escarni d' aquest reyalme. Pregunteu sino als cristians que vos han retratat en una xacolateria.

—¡Aixó més! Oh espurnas de foc y mistos encensos. Esmola 'l teu alfanch y defensat promte.

—Está bé.

Y los dos moros cercáren dos palets y 's posaren á esmolar sas eynes. Zaida, esporuguída, aterrada li crida al seu moro que 'l perdoni; més encegats los dos rivals en sa feyna y pensant en la venjansa eran insensibles á tot lo que 'ls rodejava.

—Quant vulgau Alí.

—Ja estich. Y los dos moros s' empaytan ab violencia, brandan los corvos acers, que produheixen un xich xach aterrador describint en l'ayre paráboles y semicírculs que 'ls brilladors alfanchs tocats per los raigs d'el sol li haguera semblat á algun sombrista las fascinadoras revoltas de la *estrella brillant*. La lluyta s' anima, creix y s' ageganta; trossos d' atsabara y punxaguts esbarsers rodan per l' aire. Los combatents han obert un círcul en mitj de las matas y bardissas desembrassant lo terreno; tots los cops no han fet més que tronxar ignoscentas figas de moro y abatir orgullosas atsbaras. Ja's coneix que son valents ¡ay del que caigui ó 's destorbi! que ja está llest.

Mes aviat ho hagués dit. Alí-Babau vacila, són alfanch no roda; 's posa las mans á la faixa, fa un badall y rodola per terra com un fardo... Majamet se aixuga 'l suor, munta á cavall, s'acosta á l'ajiméz y diu á Zaida que tregui un llansol que la salvará.

Zaida treu pressurosa lo llansol, lo ferma en la columna y s' escorra cap avall per caurer eu los brassos del seu moro.—Fugim Majamet, fugim li diu, ¡ay! los remordiments ja 'm persegueixen.

—No, Zaida, si es mort, l'he mort llealment; me robava lo meu amor, y sa llengua m'ha ofés. Fugim per aixó; pero no perseguits per remordiments, sino alentats per nostre apreçi.

Y lo moro esperona lo cavall qu' es dispará saltant brenyas y serrals, pujant ramblas ó saltant abismes, lleujer, volador, aixecadas las crins, alsat de cap absorvia l' aire rodejat d' un núvol capritxós, format per lo sol alquícil del moro y per la pols que sa marxa arremolina...

V

Alí-Babau entretant se revolca per terra, quant ho ha fet prou, s'aixeca aguantantse la faixa, y veyent fugir al dos amants 'ls amenassa ab un peu (per no desamparar la ferida) y 'ls li cridá: «fugiu, fugiu, cobarts. Majamet m'has ferit á la panxa perque 'm morís de fam. Es una vilesa, pero esperat.» Doná sas órdres y l' endamá 'ls nuncis d' aquellas terras ompliren los vents ab los reisons de sas trompetas, avisant qu' agafessin als fugitius. Tarea vana, puig qu' es perderen y may més s' atansaren per aquells

llochs. Més no falta en Espanya qui assegura haver-los vist fer las forsas en lo torin.

Alí-Babau lográ curarse las feridas á copia de pegats de estopa. Y quant sos pensaments li recordan l' hermosa esclava fugitiva, llágrimas amargas li rodolan galdas avall y elevant al cel los ploricosos ulls murmura: «tururut, qui jemega ja ha rebut.»

† EMILI VILANOVA.

Setembre 1868.

LA PERA DE PLATA

Novela premiada en el concurs celebrat per L'Avenc en 1904

CAPÍTOL VIII

—I doncs, Andreuet, quin dia haurem d' anar a pescar?

—El dia que vulgueu: jo sempre estic a punt.

—Lo qu' es aquesta vegada hi vui venir,—digué na Lluisa.

—I que hi vindrás a fer si no n sabs de pescar?

—Doncs us faré quedar malament: ja ho veureu si n sè o no n sé.

—Bé ja n parlarém. Jo s' aia abans irè a calar es gamber i a cercar un xic de cuca, perquè es qüestió de fer bona xera.

—Hem de pensar també qu' aixecats de matinalda, se porta sempre molta cassussa.

—Oh, i es clar! Farém un esmorzar fort. Mira: podrém anar a sa plajeta des trucs, cuinarém en es barracot d' en Pere Nancio, i ja t' asseguro qu' estarem d' alló més bé.

---Quin esmorzar tan saborós, si vos cuineu, pare!

---Jó 't flic aquesta! Quan navegava feia unes pixopalades i uns estofats que tot-hom se n llepava s dits.

---Deixeu-me venir que menjareu molt millor, beneits.

Tant i tant s' empenyá, que a la fi son pare ho consentí

Teniem bon esquer i en abundancia; aparearem dos cimarols prims i blincadisços; arreglá n Perer el volantí, i en una caps de mistos hi posarem hams i pel de cuca per si fos cas que tinguessim averies. Per la poca servitut i per les plujes recents, estava fet el bot un veritable podrimaner. Amb esponjes ferem un baldeig general. La noia prepará l menjar. Tot estava a punt. I com que a les quatre ja haviem de deixar el llit, aquella nit no hi hagué tertulia i a les nou ja dormia com un sóc.

Una sorrada als vidres de la finestra m despertá de sopte. Vaig treure el cap a fora pera avisar que m vestia.

—Hala, dormilec, enllesteix—digué na Lluisa tota riallera. El pare ja es a la platja.

Ja vinc desseguida.

Afanya-t que t' espero.

La porta de casa va essertancada am molt de compte pera no fer fressa, perquè res ne sabien mos pares de l' excursió. Era negra nit. L' aire de tramontana fret i desplicent, i en la foscor atapada s veien les parets de les cases com cortines brunes que s' allargaçaven fins a tocar un mantell brodat d' estrelles argentades. Un punt blanquinós se m' apropá.

---Gracies a Deu, noi ¡quina basarda amb aquesta fosca! El pare no té mai espera i m ha deixat aquí plantada.

---Mira com bufo: més depressa no m podia pas vestir, i em sab mólt greu que t' hakis molestat.

Inconscientment ens acostárem l' un a l' altre i caminárem a poc a poc.

---Quina quietut ¡Que es bonic!

Ja sentia la dolça tebior del cos de la noia que s repenjava en el meu braç, extremint-se com si fos poruga. Caminavem d' esma perquè tots els rocs del carrer els coneixiem un per un.

---Sembla qu' estic somniant, Lluisa. Pero es de debó que no dormo? Ho he somniant tantes vegades aixó de anar a bracet am tu per caminals solitaris i delitosos, que l plaer que sento ara no m' es desconegut. No somnies mai tu?

---Pot-ser més que tu, i de segur que somnio coses mes dolces i boniques.

Una veu escardalenca i cridanera ens esvará.

«Visca la llibertat de individu ¡Jo voldria que caigués un ruixat de bous i de xais! ¡Que tot-hom menjés!»

Pobre home! Era n Serafi, un infeliç del poble qu' en arribant el dissapte agafava la borratxera i l seu enteniment ja no s' aclaria fins el dimars o el dimecres. El vi li donava de vegades ganes de plorar, però sempre de discursejar, i amb els discursos s' esbravava, entretenint a divertits i a desenfainats. Duia un gec tot greixós i esfilagarçat; la camisa ben descordada, mostrand la pelusera del seu pit; sa testa era llisa i pelada com closca de meló, i en ella de temps inmemorial, no s' hi era mai posada gorra ni casquet.

---Visca tot-hom! Morí jo!

---I aixó Serafi? Vos morir? Mai home--vaig dir-li reixit del surt que ns ocasioná.

---Morí jo! cridava exasperadament.

---I que mori doncs! Deixeu-lo estar an aquest perdut--exclamá n Perer desde la platja, empenyent el bot.

---Mateu-me j' una vegada!--afegí l' alcoolisat, posant-se a plorar a llágrima viva.

De cap de les maneres volgué l patró que m' en carregués dels remes a pesar del meu entocudiment en bogar.

---Agafeu es timó i s pinsot i repapeu-vos a popa, que jo ja iré fent.

Erem a l' estret de s Canaló qu' encara reiem de les ploralles den Serafi, qual veu esquerdalenca i cridanera, mig trencada pels singlots eternidors alterava la calma del poble ensonyat.

Ens calia més d'una hora pera arribar al terme de la excursió.

Aquella solitud enguniadora, infinida; la fresca monòtona del mar encatauant-se per les cletxes i reganyes dels penyals envolquellats en les ombres ferèstegues de la nit; i l'ubagor esgarrifosa de les aigües impenetrables, encongien l'esperit i corgelaven; pera tranquilisar-se era precis contemplar els estels que parpellejaven dolçament.

—Que es bonic el cel no fa?—digué la Pera de Plata.

—Sa boniquesa exquisida es la que en tu resplendeix,

—Ai, ai! Avui si que badaries si jo no fos aquí. Estás inspirat, Andreuet.

Cessá en un instant la fressa dels rems i el bot fou breçat per la corrent.

—Que hi ha alguna cosa?

—Carrego sa pipa. Conxu? Es fumar per mi, e-mitja vida.

—L' interrupció al nostre coluquí m sabia greu: aquella hora de matinada en que tot apar misteriós me semblava la més propicia pera endreçar amoretetes.

—Sents la fressa del mar; aquesta fressa tan continuada? En aquesta hora silenciosa sembla que renya a les roques perque dormen, o, si be t' hi fixes, per xo, més aviat sembla un plany, una queixa d' enamorada. Que me agrada sentir-la. Me son tan simpáticos els enamorats que s planyen.

— I es clar! Com que tu ets tan matzaler, que sempre t queixes perque t contemplin. Ja te les donaria jo les moxaines que t fa la teua cosina.

—Les atencions de la meua cosina ja sabs ben bé que m son molt embafadores i que no les puc sofrir.

—Doncs, mira, noi: no es pas que no corri la notícia de que aviat us prometeu.

—Tot lo que vulguis. Sen diuen tantes de coses! Però lo que jo t diré es que tot lo de la Rosa es postic: ella fa ls possibles per estimar-me perque els seus pares li diuen que es convenient.

—Aixó no es veritat. Jo t juro qu' ella t estima i força que t estima, perque he tingut ocasió de veure-ho.

—Si? I l teu Rafel t estima força?

—Bah! ja seria estrany!

—Mira que aquelles americanes son terribles.

Dèbil celistia colorá un nuvol de llevant envolquellat en densa broma. La coloració blavenca sana esblanqueint, adquirint tons daurats i intensos a mesura que 'l temps passava... Les sublimes i maravoloses transformacions de llum se succeiren, fins que de cop esclatá l'astre rei com hostia de foc, espargint arreu polsina d'or i destriant la boira encimbellada en els penyals, que ostentaren llavors netament llurs siluetes gegantines.

—Feya molt temps que no l' havia vist sortir el sol!

—Gandul, mes que gandul!—digué—'n Perer.

—Encara 't deus aixecar a les nou.

—I doncs que vos que faci una vegada aixecat?

—Mireu: en aquesta roca plana es allá aont estarém millor: Hi atracaré s bot desseguida i a sa feina que s peixos ara tenen gana: volen esmorzar.

Vaig agafar els dos sanatxos i una bona part d'esquer i les dues canyes.

Prenguerem seti na Lluisa i jo en la part mes planera de la roca, de gran comoditat, perque fins té respall: escárem els quatre hams bromejarem un xic am les sardines bastant podrides que en el fons del sanatxo hi havia, començá la pesca am veritable delit i fruició. Quin plaer tan intens pera l'aimant d'aquest art, quant se senten les picades del peix prompte a embocar! Blinca l cimarol fins a ran d'aigua si l peix es de bona mida, batega l cor i tremolen les mans. S' ha de esperar el moment precis: una forta estiragaçada, i d' una embranzida se redreça la canya, vibrant en l' espai, i se belluga i se retorç i devatega la víctima. lluint al sol son l'hom irisat.

—Una julivia! Es grossa, no fa?

—Am poques com aquesta ja n tindriem una terça.

—No sents res tu?

—Bé 'm sembla que tiven.

—A veiam, estira, doncs.

I estirá la noia am furia, però la canya no seguí.

—Deu esser molt gros. Ja ho provaré jo.

—Beneits del cabaç! No forceu que de segur que ja ha enrocat aquesta!---cridá en Perer, que pescava amb el volantí a unes cent braçades.

De tan maldar vaig snar-hi sense poder encara sortir-ne airós.

Vingué 'l vell que ja havia agafat dos serrans i tres julivies, estrebá am manya, am calma i seriosament, ara d' una banda, ara de l'altra, a batzegades, i a la fi s despreguó l' ham enrocat, aportant un troc de raima de color d' or vell que regala a aiga.

—Ai! Que es aixó?

—Té, menja, noia. I ves am compte ara, que encara he tingut sórt de no rompre res.

Amb aixó la noia s descoratjá força, però xisclá d'alegría al treure del mar un serrá endimoniat que lluitava pera desfer-se.

—Vina aquí murriot. Ai quin mal! Ajuda m, Andreu.

Els cabells de la xamosa noia esfloraren els meus polsos am dolç pessigolleig; a l'extrényer el peix se toparen les nostres mans; vaig sentir la finesa i suavitat exquisides d'aquella epidermis incomparable; aspirava gojós el seu halé; ens mirárem fit a fit, 'ls meus llavis s' entreobriren pera borbossar:

—T' estimo

—Jura-ho--feu ella

—T'ho juro

El peix s'esmunyí, rebotent per la roca i revolcant-se furiós. I en tan el sol pujaba, i en el mar se veia una gran clapa de pics lluminosos, atapaits, que flamejaven com focs follets i saltironaven enlluernant com si fossin escates de peix fines i bellugadices.

---Que no piquen, noia?

---Ja ho crec. Ja 'n tenim forces. Veritat Andreu?

Ens quedarem amb un pam de boca badada al veure la pesquera del vell. Al menes, al menes, se tractava de carnicera i mitja. La noia s' esmerà pera que l'apat fos excelent, però ja us dic jo, que anc que no haguessim gaudit de la traça primorosa en la fregida, ens ho hauriam empassat am llestesa i dalit a tall de famolencs, perquè 'ls budells feia estona que roncaven i el defalliment era tal que ni habiliior teniem de garlar.

Després del esmorzar, en Parer volgué encara fer unes quantes calades; la noia i jo us divertirem per la platja joguinejant alegres. Jo estava empenyat en fer-li un petó; però, llesta i lleugera com una daina, s' escapava enfilant-se penya amunt, fent tota mena de ganyotes i postures.

Am quina recança enpreuguerem el retorn. Ella agafà un rem i jo vaig agafar el de proua. El vell girava l' embarcació tot clavant llambregades de tant en tant a la munió de peixos, dels qu' encara 'n bellugaven uns quants.

No sé per quina trama d' idees recaigué la conversa en casaments.

---Oidá, Andreu: ja fa dias que t' ho volia dir i mai venia al cas.

---A sa taverna d' en Xico Nut deien que s' teu prometaje am sa teua cosina estava leri, leri.

Na Lluisa, tota enrajolada i entristida, gira la testa cap a mi.

---Es molt bona noia i farian molt bone parei---a afegí l' ignocent Perer.---

---I a més que hi ha panis.

De primer entuvi no vaig sapiguer que contestar. Aquella veu respectable semblava befar-se de nosaltres.

---Aneu mólt errat d' osques. Soc mólt jove encara. No més en tinc vint.

I no sen parla més. Vers onze hores entrarem a port.

El diumenje següent a sarau, na Lluisa ja no ballava sino am mi i jo sanderejava tot rexinxolat, ben ferm en mos propòsits rectes, perquè en aquella dóna hermosa veia assegurada la meua felicitat.

MIQUEL ROGER I CROSA.

NOVES

El 14 d' aquest mes morí a Barcelona, el festiu escriptor N' Emili Vilanova, una de les figures capdals de nostre renaixement literari.

L' espai ens manca pera dedicarli un article com es ostre desig, presentant an els empordanesos la personalitat den Vilanova, segurament desconegut de la inmensa majoria d' ells. Sols podém recomenar la adquisició de ses obres *Del meu troç*,

Entre familia, Quadros populars, Escenes barcelonines, Monolecs i quadros, Pobrets i alegrets, Gent de casa, Plorant i rient, verdaderes joies de valua inestimable.

Deixa també algunes obres pera l teatre, entre les que sobressurten *Les bodes den Cirilo* i *Qui... compra maduixes?* que han donat la volta a Catalunya, infinites vegades, fent la delicia del public que les ha escoltades.

En altre lloc d' aquest número reproduim un treball, tret a l'etzar del llibre *Del meu troç* de lo que segurament ens en sentirán grat els nostres llegidors.

Descansi en pau l' eminent escriptor que Catalunya plora

La festa dels Jocs Florals de La Bisbal, que se celebraren el dia 16 del present, resultá una festa verament hermosíssima. El lloc ens manca per ressenyar-la com se mereix.

Publiquém la poesia guanyadora de la Flor Natural, de la qual no n dirém res, carels nostres abonats ja podrán assaborir-ne les innombrables belleses que conté.

Els discursos de N' Ignaci Iglesias, en Paz i Marcalló i en Pous i Pagés individus del Jurat son grandiosos i sentím en gran manera el no poder-los publicar.

En números successius donarém a coneixer algunes de les composicions premiades.

Nostra enhorabona als autors premiats, Reina de la Festa, dames d' honor i organitzadors de tan simpática festa.

De importantíssima pod calificar-se la conferencia qu' el 18 del present doná an el *Centre Instructiu* d' aquesta vila, nostre benvolgut amic i col·laborador, l' inspirat poeta N' Artur Vinardell i Roig.

Altre dia parlarém llargament d' aquesta conferencia. Entretant rebi l' amic Vinardell nostre entusiasta felicitació.

S'ha posat a la venda, formant part de la la Biblioteca Popular de «L' Avenç», la novela de nostre estimat amic i col·laborador en Miquel Roger i Crosa, de Palamós, *La Pera de Plata*, premiada en el concurs que aquella casa editorial celebrá l'any passat.

Pel fragment que n publicuém pot judicar-se de lo bellament escrita qu' está la novela de nostre amic.

En el proper número en parlarém am la detenció que s mereix.

Son forces ja les adhesions rebudes pera la «Associació Emporitana de la Bellesa».

En el número vinent les publicarém.

Vins fins de Champagne

 C. GAUTHIER & CIE

CASA FUNDADA EN 1858 — EPERNAY — FRANCE

Agent General a CATALUNYA: **Juan Margarit Pallí.--Palamós**

ÚNICO LICOR Y ELIXIR

elaborado por los **PADRES CARTUJOS**
en la fábrica de la Unión Agrícola. — TARRAGONA

Exigir esta marca

De venta en Palafrugell: en casa de D. ANTONIO COMAS, colmado LA ALEGRÍA, y en los principales colmados de Cataluña.

Depositario en Barcelona: FORTUNY HERMANOS, Hospital, 32

D. Tell

CIRURGIÀ - DENTISTA

St. Llorens, 12, 1.er St. FELIU DE GUIXOLS

Assegura tots els treballs

propis de la seva professió

Tots els dijous a PALAFRUGELL

FONDA DE LA ESTRELLA

FUMADORS

PER CONSERVAR

LA SALUT

Fumeu el paper SIMÓ

Bierge y Casals

Rech, 10 - BARCELONA

CONSERVAS,
QUESOS
y MANTECAS

La casa que más exporta al Ampurdán

JOANOLA i RIBAS

IMPRESSORS

29, Sant Sebastiá, 29 -- PALA FRUGELL

Treballs tipogrífics de totes classes

Confitería i Pastissería

DE

DOMINGO SABATER

Elaboració dels renomats BISCUITS FULATS, MODERNISTES, HEROES, ADMETLLATS i tota classe de PASTES.

Gran varietat de capses de totes mides amb assortit de classes.

LA BISBAL

Plaça de la Constitució, cantonada al carrer de les Donelles

FRANCESC CANET

Llibrería - Revistes - Diaris

2 = Pujada al Castell = 2 * FIGUERAS